

УДК 376:159.922.76

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У МАЙБУТНІХ СУРДОПЕДАГОГІВ

Тимофієнко Н.В.

Розвиток суспільства на сучасному етапі вимагає від системи освіти пошуку нових методів і форм навчання, які б змогли забезпечити підготовку висококваліфікованого фахівця-сурдопедагога, спроможного ефективно і різнопланово організувати свою діяльність. Одним із аспектів університетської освіти є підготовка студентів до педагогічної діяльності. На успішність професійної діяльності майбутнього сурдопедагога впливає його вміння організувати свою роботу на основі професійного спілкування із суб'єктами взаємодії, тобто з дітьми, батьками, педагогами, персоналом шкіл для дітей з вадами слуху, представниками управління освіти, членами громадських організацій тощо. Саме тому правильно організоване спілкування, яке б сприяло взаємозбагаченню та взаєморозвитку його учасників, є одним із найважливіших професійних завдань в рамках сучасної педагогічної діяльності.

Розкриттю закономірностей спілкування психологічна наука завдячує теоретичним підходам і дослідженням В.М. Бехтерева, Л.С. Виготського, В.М. Мясіщева, Б.Г. Ананьєва, О.О.Бодальова, Б.Ф.Ломова та інших, які створили сучасну наукову теорію системи спілкування через розробку методологічних теоретичних, узагальнюючих і фактичних складників.

У виконаних дослідженнях, присвячених спілкуванню в цілому, і педагогічному зокрема, зафіксовано певні розбіжності у поглядах щодо змістового трактування поняття спілкування.

Зокрема, В.М. Мясіщев розцінював спілкування як «джерело суспільного розвитку», наголошуючи на тому, що «у спілкуванні виражаються стосунки людини з їх різноманітною активністю, вибірковістю, позитивним або негативним характером». Тобто, В.М.Мясіщев розглядав спілкування як виразник стосунків між людьми [5].

Б.Г. Ананьєв приділяв комунікації проміжний етап, визначаючи його засобом досягнення певної мети в різних видах діяльності [1].

О.О. Бодальов пов'язував процес спілкування із детермінантами розвитку когнітивних процесів. Він зазначав, що «міжособистісне спілкування – цілком необхідна умова буття людей, що без нього неможливе повноцінне формування у людини жодної психічної функції або психічного процесу, жодного блоку психічних властивостей, особистості в цілому» [3].

Згідно поглядів Б.Ф. Ломова, спілкування – це взаємодія людей, які вступають в нього, як суб'єкти, проте, йдеться не лише про вплив одного суб'єкта на інший, а саме про взаємодію. На думку Б.Ф. Ломова, у процесі спілкування здійснюється взаємний обмін уявленнями, ідеями, установками, інтересами, розвивається і проявляється система стосунків „суб'єкт – суб'єкт(и)” [4].

У подальших дослідженнях пізнання сутності спілкування як одного з найважливіших феноменів людського буття потребувало з'ясування особливостей його структури.

В цілому, результати досліджень вирізняються своєю рівневою спрямованістю: на з'ясуванні або методологічних, або теоретичних, або прикладних аспектів.

Зокрема, Б.Ф.Ломов, як відомий методолог психології, у структурі спілкування виділяв три рівні. Він зазначав, що на першому рівні, який він позначив як «**макрорівень**», спілкування виступає як складна мережа взаємозв'язків, що постійно розвивається, має багато відгалужень і в часових інтервалах відповідає тривалості життя людини. Виділений другий рівень,названий «**мезарівнем**», характеризується окремими періодами спілкування. Третій рівень – «**макрорівень**» вивчає окремі акти спілкування, які виступають як елементарні, тобто прості його одиниці.

В.М. Мясіщев і Г.М.Андрєєва моделювали власну концепцію спілкування.

Так, В.М. Мясіщев запропонував модель спілкування, яка складалася з трьох взаємопов'язаних між собою компонентів: з психічного відображення учасниками спілкування один одного; з відношень між учасниками спілкування; з поведінки людей один з одним.

Г.М. Андрєєва пов'язувала проблему спілкування з діяльністю, тому в якості складових процесу спілкування виділяла комунікацію, інтеракцію, перцепцію. Під **комунікацією** автор розуміла обмін інформацією між учасниками, але в процесі здійснення спільної діяльності. **Інтеракцію** трактувала як взаємодію людей, де певна форма організації спільної діяльності була заданою. **Міжособистісну перцепцію** розглядала як процес взаємопізнання партнерами в діяльності один одного; взаємопізнання у подальшому призводить до взаєморозуміння [2].

Серед українських психологів слід назвати В.А. Семиченко, яка виокремила у спілкуванні такі компоненти: 1)зміст; 2)мету; 3)засоби; 4)учасників; 5)тип стосунків між учасниками; 6)форму; 7)результат

спілкування.

Людина спілкується за допомогою знакових систем. Тільки вона здатна виражати і закріплювати в словах і жестах зміст своїх почуттів і думок, називати ними різноманітні предмети і явища, створюючи певний комунікативний простір, в якому об'єднуються та співіснують її внутрішній світ і світ зовнішній, об'єктивний. У своєму спілкуванні людина використовує вербальні (словесні) і невербальні засоби.

Так, Б.Г. Ананьєв наголошував, що в процесі спілкування механізмом взаємодії між людьми є знак, вірніше знакова система. Але мова, хоча і є головним засобом комунікації, проте не виступає єдиним. Вона завжди взаємодіє з немовними засобами спілкування, в тому числі з **експресивними реакціями** поведінки (міміко-соматичними, інтонаційними і жестикуляційно-тонічними), **семантикою поведінки**, тобто сенсом і значенням вчинків людей в певних ситуаціях, **процесом спільної діяльності** в складних трудових актах. Немовними засобами є також і знаки (сигнали та символи).

Мовлення є засобом емоційного впливу, який стимулює або гальмує дію певної людини. Емоційно-позитивний вплив (заохочення) та емоційно-негативний вплив (покарання) регулюють спільні дії партнерів. Це сприяє кращому розумінню ситуативних цілей, що поліпшує ефективність групової діяльності. Без застосування комунікативних категорій «схвалення» та «несхвалення» неможлива ніяка координація спільної діяльності.

В.А. Лабунська, досліджуючи невербальну поведінку, зазначала, що «невербальна поведінка партнерів зі спілкування одночасно виступає як умова пізнання їх особистості, створення стосунків, як своєрідна форма у зверненні один до одного; що саме у спілкуванні яскраво проявляється індикативно-регулятивна функція невербальної поведінки особистості». Розглядаючи відомі класифікації невербальних засобів спілкування, дослідниця об'єднувала їх у такий спосіб: 1) оптико-кінетичні (рухи тіла); 2) пара- і екстралінгвістичні (система вокалізації, тобто якість голосу, його діапазон, тональність; паузи, темп мовлення); 3) просторові (організація поведінки, міжособистісного спілкування) і часові характеристики взаємодії; 4) візуальний контакт. Сукупність цих засобів виконує наступні функції: доповнення мовлення, заміна мовлення, репрезентація емоційних станів учасників комунікативного процесу.

Вся система невербальної комунікації відіграє велику допоміжну роль у комунікативному процесі. Володіючи здатністю не тільки підсилювати або послаблювати вербальний вплив, усі системи невербальної комунікації допомагають виявити такий істотний параметр комунікативного процесу, як намір його учасників. Разом з вербальною системою комунікації ці системи забезпечують обмін інформацією, що необхідний людям для організації спільної діяльності.

Отже, для ефективного спілкування з іншими людьми необхідно майстерно володіти як вербальними, так і невербальними засобами комунікації.

Одним із різновидів професійного спілкування є педагогічне спілкування. Доведено, що педагогічне спілкування має відмінність, яка пов'язана із структурою суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Тобто, в силу значимості впливу саме спілкування визначає перехід від класичної освітньої парадигми «суб'єкт-об'єктних» взаємин вчителя та учня до нової, яка ґрунтується на «суб'єкт – суб'єктних» відносинах у навчально-виховному процесі школи. Іншими словами, професійно вивірене і правильно спрямоване сурдопедагогічне спілкування створює такий навчальний процес, коли глуха або слабочуюча дитина відповідно нової освітньої парадигми навчається. У класичній освітній парадигмі сурдопедагог дитину вчить. І саме тому у вищому навчальному закладі слід закласти основи професійно правильного сурдопедагогічного спілкування, що у подальшому і визначить технологію «суб'єкт-суб'єктних» відносин.

Спираючись на те, що сурдопедагогічне спілкування формується і закладається, в основному, під час навчання в університеті, воно вивчалось під час здійснення студентами навчальної діяльності. Окрім того, зверталась увага на вікові особливості процесу спілкування. Так, у дослідженні ми виходили з того, що у юнацькому віці, тобто у період навчання у вищому навчальному закладі, на спілкуванні базується ефективність набуття професійних якостей. Зокрема, спілкування виступає структурним компонентом професійних компетенцій і стимулюючим засобом розбудови власного творчого підходу у навчальному процесі.

Розглядаючи умови підготовки сурдопедагогів, слід зазначити, що вихідними теоретичними позиціями, на яких базувалися констатувальний та формувальний експерименти, були дослідження, М.М.Заброцького, І.О.Зімньої, В.А.Кан-Калика, Я.Л.Коломинського, О.О.Леонтьєва, С.Д.Максименка, А.В.Мудрика, І.М.Цимбалюка та інших.

Так, О.О.Леонтьєв виокремлював так званий оптимум у педагогічному спілкуванні і називав дане явище оптимальним педагогічним спілкуванням. Воно трактувалось автором як чинник створення таких педагогічних умов, в яких розвиток мотивації учнів та забезпечення творчого характеру навчальної діяльності ставали провідними.

Саме оптимальне педагогічне спілкування у подальшому через мотиви і творчість впливає на формування особистості школяра. Зокрема, забезпечує позитивний емоційний клімат у навчальному процесі,

який, в свою чергу, спрощує керування соціально-психологічними процесами в дитячому колективі.

Отже, О.О.Леонтьєв розглядав оптимальне педагогічне спілкування як компетенцію, яка має бути притаманна особистісним професійним характеристикам вчителя. Дане положення є загальним щодо педагогічних професій і тому в певній мірі було використано у дослідженні сурдопедагогічного спілкування.

Окрім того, В.А.Кан–Калик та І.М.Цимбалюк у педагогічному спілкуванні виділили таку складову як інформація. Вони пояснювали, що продуктивне педагогічне спілкування позитивно впливає на взаємодію суб'єктів педагогічного процесу, а саме вчителя та учня, що проявляється в обміні інформацією. Тобто взаємодія, побудована на обміні інформацією, в свою чергу, визначає продуктивність педагогічного спілкування.

Автори стверджували, що саме через взаємодію та обмін інформацією здійснюється ефективний виховний вплив. При цьому зазначалось, що взаємодія та інформація вимагає від суб'єктів спілкування досконалого володіння комунікативними засобами. Тобто йдеться про технології та уміння. При цьому В.А.Кан–Калик та І.М.Цимбалюк вказували на об'єктивно існуючий різний рівень: так, в учнів комунікативні уміння знаходяться на етапі формування, а у вчителя вони мають бути уже сформованими. І саме під впливом вищого рівня комунікативних умінь вчителя і формуються комунікативні уміння учнів.

Визначаючи в цілому роль педагогічного спілкування, А.В.Мудрик, В.А.Семиченко наголошують на тому, що саме від характеру спілкування залежить ефективність навчання учнів, тому правильне продуктивне спілкування позитивно впливає на навчання, і, відповідно, неправильне спілкування негативно впливає на навчання.

Отже, педагогічне спілкування як фахова компетенція для будь-якого педагога в цілому і сурдопедагога, зокрема, впливає на навчально-виховний процес, на особистісний розвиток учнів та на ефективність засвоєння ними знань.

На основі проаналізованих досліджень, про які йшлося вище, можна стверджувати, що спілкування є засобом впливу дорослого, тобто вчителя (сурдопедагога) на дитину, тому характер такого впливу за різними показниками (поведінки дитини, знань дитини, мотивації дитини) визначається професійною зрілістю в реалізації спілкування. У такій площині спілкування у нашому дослідженні розглядалось як самостійна окрема діяльність, яка за результатами констатувального експерименту позначена як «діяльність спілкування» або «сурдопедагогічна спілкувальна діяльність». Уведення даного терміну обумовлене специфікою сурдопедагогічного спілкування, яке охоплює усне, писемне, дактильне і міміко-жестове мовлення, що вживається одночасно, синхронно і паралельно.

Досліджуючи проблему спілкування ми виходили з позиції, відповідно якій «сурдопедагогічна спілкувальна діяльність» формується в стінах університету, в той час як міжособистісне спілкування має бути стартово спрямованим уже у абітурієнта. Саме тому у констатувальному експерименті вивчалось: 1) спілкування як структура; 2) спрямованість спілкування (про що і на які теми спілкуються студенти); 3) сутність спілкування в рамках навчального процесу у вищому навчальному закладі; 4) сурдопедагогічне спілкування.

Констатувальний експеримент показав, що сурдопедагогічне спілкування формується поступово, з набуттям професії і зростає відповідно логіці вивчення навчальних дисциплін від курсу до курсу. Найвищого рівня воно досягає на 5 курсі.

Щодо вивчення спілкування як структури виявилось, що студенти різняться між собою власними знаннями про спілкування; мовленнєвим рівнем, як формою, через яку реалізується спілкування; окремими уміннями та технікою мовлення, зокрема володіння голосом, мовленнєвим диханням, правильністю вимовлення звуків, інтонаційністю, адекватною змісту.

В цілому, слід зазначити, що всі аспекти спілкування, що вивчались у дослідженні в процесі реалізації констатувального експерименту, свідчать про відсутність необхідного рівня, який характеризує діяльність сурдопедагога як професіонала. Отримані дані свідчать про те, що не у всіх студентів-сурдопедагогів 1-5 курсів при вивченні дисциплін спонтанно формується «сурдопедагогічна спілкувальна діяльність».

У зв'язку з цим постає питання про необхідність цілеспрямованого формування професійного спілкування сурдопедагогів. Так, у процесі констатувального експерименту виявилась закономірність, яка свідчить про те, що «сурдопедагогічна спілкувальна діяльність» студентів-сурдопедагогів розрізняється за такими критеріальними показниками як: 1) теоретичні знання про спілкування; 2) комунікативні уміння; 3) емоційний супровід спілкування; 4) сурдопедагогічна техніка спілкування.

Дані показники стали вихідними позиціями щодо розробки методики формування експерименту, який був спрямований на реалізацію спеціального впливу на студентів-сурдопедагогів з метою розвитку у них ефективної, оптимальної «сурдопедагогічної спілкувальної діяльності».

У зв'язку з цим мета формування етапу полягала у розвитку у студентів таких якостей: 1) цілісної системи знань про особливості сурдопедагогічного спілкування; 2) рефлексії особливостей власного спілкування; 3) комунікативних умінь; 4) сурдопедагогічних технік спілкування; 5) емоційного супровід спілкуванні.

Розглянемо кожен з п'яти напрямків формування.

1. Формування цілісної системи знань про особливості сурдопедагогічного спілкування ґрунтувалось на розширенні теоретичних знань студентів про спілкування вчителя та учнів у навчально-виховному процесі, зверталась увага на аналіз його структури, функцій, принципів, засобів, стилів, моделей, етапів, можливих бар'єрів в спілкуванні вчителя та учнів. Розглядались також основні шляхи підвищення рівня спілкування.

2. Формування комунікативних умінь передбачало розвиток уміння активно слухати мовника; формування швидкості орієнтування і реагування на існуючі висловлювання; розвиток уміння коротко і лаконічно давати відповіді на запитання; уміння в діалогічному мовленні з висловлювань окремих мовників конструювати ціле (структурне об'єднання у ціле); формування демократичного стилю спілкування; розвиток уміння добирати правильну структуру речення; відбирати точні за семантикою слова у реченні; формування вміння користуватися літературними прийомами (синонімія, антонімія);

3. Формування рефлексії особливостей власного спілкування передбачало розвиток уміння аналізувати і оцінювати власне спілкування та спілкування співрозмовника.

4. Формування сурдопедагогічних технік спілкування передбачало розвиток уміння правильно володіти технікою мовлення (мовленнєвим диханням, вимовою, дикцією, темпом, інтонацією, наявністю пауз, вмінням поставити логічні наголоси); формування уміння чітко артикулювати; розвиток уміння правильно володіти усним, писемним, дактильним, міміко-жестовим мовленням, що вживаються одночасно, синхронно і паралельно; уміння підтримати увагу учнів контекстним привнесенням у вербальний текст (гумор, жарт).

5. Формування емоційного супроводу у спілкуванні передбачало розвиток позитивного ставлення до дитини, яке характеризується доброзичливістю, витримкою, спокоєм, формування уміння співчувати та співпереживати дитині; надавати їй активну підтримку; орієнтуватися у важливих для дитини переживаннях; розвиток уміння відчувати, передбачати та аналізувати емоційний стан дитини, звертаючи увагу на її емоції, позу, жести, вираз очей тощо, з метою добору ефективних методів взаємодії з дитиною у навчальному процесі, формування уміння зняття зайвого психічного напруження та підтримання творчого самопочуття.

Отже, на основі викладених вище положень можна зробити певні висновки.

Вивчення психолого-педагогічних досліджень з проблеми аналізу спілкування свідчить про суттєво відмінні підходи, які пов'язані з існуванням різних теоретичних шкіл.

Аналіз досліджень засвідчив, що вивчення педагогічного спілкування студентів-сурдопедагогів під час здійснення навчальної діяльності не проводилося, тому виявлення особливостей становлення педагогічного спілкування студентів-сурдопедагогів під час здійснення навчальної діяльності є актуальним з точки зору теорії і практики.

Педагогічне спілкування є різновидом професійного спілкування, через яке відбувається соціально-психологічна взаємодія вчителя з учнями. Основна мета педагогічного спілкування полягає в передачі суспільного й професійного досвіду від педагога до учнів.

У сурдопедагогічному спілкуванні поряд з вербальними широко представлені й невербальні засоби спілкування. У структурі навчального процесу студенти-сурдопедагоги оволодівають невербальними засобами спілкування нечуючих, до яких відносяться дактильне та жестове мовлення. Паралельно студенти оволодівають й іншими невербальними засобами, до яких відносяться: візуальний контакт, рухи тіла, міміка тощо.

Результати теоретичного аналізу літературних джерел та дані констатувального експерименту враховувались у розробці підходів до реалізації формувального експерименту. Методика формувального експерименту базувалась на виявлених у констатувальному експерименті критеріях, які, як було показано в аналізі результатів констатувального експерименту, виявились по-різному сформованими. Звідси, мета формувального етапу полягала у розвитку у студентів таких якостей, як: «теоретичні знання про спілкування», «комунікативні уміння», «рефлексія особливостей власного спілкування», «сурдопедагогічні техніки спілкування», «емоційний супровід у спілкуванні».

Проведений формувальний експеримент показав значні зрушення у рівні педагогічного спілкування у навчальному процесі студентів-сурдопедагогів.

Отже, запропоновані психологічні підходи дають можливість стверджувати, що їхня реалізація у навчальному процесі університету призводить до підвищення рівня спілкування студентів-сурдопедагогів.

Література

- 1. Ананьев Б.Г.** Человек как предмет познания. – Л.: Издательство Ленинградского университета, 1968. – 339с.
- 2. Андреева Г.М.** Общение и оптимизация совместной деятельности. – М.: Издательство МГУ, 1987. – 302с.
- 3. Бодалев А.А.** Личность и общение: Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1983. – 272с.
- 4. Ломов Б.Ф.** Методологические и теоретические проблемы психологии. – М.: Наука, 1984. – 444с.
- 5. Мясищев В.Н.** Психология отношений: Избранные психологические труды / Под редакцией А.А. Бодалева. – М.– Воронеж, 1995. – 356с.

References

1. **Anan'ev B.G.** Chelovek kak predmet poznaniya. – L.: Izdatel'stvo Leningradskogo universiteta, 1968. – 339s. 2. **Andreeva G.M.** Obshhenie i optimizacija sovmestnoj dejatel'nosti. – M.: Izdatel'stvo MGU, 1987. – 302s. 3. **Bodalev A.A.** Lichnost' i obshhenie: Izbrannye psihologicheskie trudy. – M.: Pedagogika, 1983. – 272s. 4. **Lomov B.F.** Metodologicheskie i teoreticheskie problemy psihologii. – M.: Nauka, 1984. – 444s. 5. **Mjasishhev V.N.** Psihologija odnoshenij: Izbrannye psihologicheskie trudy / Pod redakciej A.A. Bodaleva. – M.– Voronezh, 1995. – 356s.

Тимофієнко Н.В. Психологічні засади формування педагогічного спілкування у майбутніх сурдопедагогів

У статті розглядається проблема формування педагогічного спілкування студентів-сурдопедагогів у навчальному процесі. Спираючись на те, що сурдопедагогічне спілкування формується і закладається, в основному, під час навчання в університеті, воно вивчалось під час здійснення студентами навчальної діяльності. Окрім того, зверталась увага на вікові особливості процесу спілкування. Так, у дослідженні ми виходили з того, що у юнацькому віці, тобто у період навчання у вищому навчальному закладі, на спілкуванні базується ефективність набуття професійних якостей. Зокрема, спілкування виступає структурним компонентом професійних компетенцій і стимулюючим засобом розбудови власного творчого підходу у навчальному процесі. Методика формувального експерименту базувалась на виявлених у констатувальному експерименті критеріях, які, як було показано в аналізі результатів констатувального експерименту, виявились по-різному сформованими. Звідси, мета формувального етапу полягала у розвитку у студентів таких якостей, як: «теоретичні знання про спілкування», «комунікативні уміння», «рефлексія особливостей власного спілкування», «сурдопедагогічні техніки спілкування», «емоційний супровід у спілкуванні». Дані показники стали вихідними позиціями щодо розробки методики формувального експерименту, який був спрямований на реалізацію спеціального впливу на студентів-сурдопедагогів з метою розвитку у них ефективної, оптимальної «сурдопедагогічної спілкувальної діяльності».

Ключові слова: педагогічне спілкування, теоретичні знання про спілкування, комунікативні уміння, емоційний супровід спілкування, сурдопедагогічна техніка спілкування, сурдопедагогічна спілкувальна діяльність.

Тимофеенко Н.В. Психологические основы формирования педагогического общения у будущих сурдопедагогов

В статье рассматривается проблема формирования педагогического общения студентов - сурдопедагогов в учебном процессе. Опираясь на то, что сурдопедагогическое общение формируется и закладывается в основном, во время обучения в университете, оно изучалось при осуществлении студентами учебной деятельности. Кроме того, обращалось внимание на возрастные особенности процесса общения. Так, в исследовании мы исходили из того, что в юношеском возрасте, то есть в период обучения в высшем учебном заведении, на общении базируется эффективность приобретения профессиональных качеств. В частности, общение выступает структурным компонентом профессиональных компетенций и стимулирующим средством развития собственного творческого подхода в учебном процессе. Методика формирующего эксперимента базировалась на выявленных в констатирующем эксперименте условиях, которые, как было показано в анализе результатов констатирующего эксперимента, оказались по-разному сформированными. Отсюда, цель формирующего этапа заключалась в развитии у студентов таких качеств, как: «теоретические знания о процессе общения», «коммуникативные умения», «рефлексия особенностей собственного общения», «сурдопедагогические техники общения», «эмоциональное сопровождение в общении». Данные показатели стали исходными позициями по разработке методики формирующего эксперимента, который был направлен на реализацию специального воздействия на студентов-сурдопедагогов с целью развития у них эффективной, оптимальной «сурдопедагогической деятельности общения».

Ключевые слова: педагогическое общение, теоретические знания о процессе общения, коммуникативные умения, эмоциональное сопровождение в общении, сурдопедагогическая техника общения.

Tymofiienko N.V. The psychological basis for the formation of pedagogical communication in future surdopedagogiv

This paper addresses the problem of formation of pedagogical communication surdopedagogiv students in the learning process. Based on that communication surdopedagogichne formed and laid mainly while studying at university, it was studied during the learning activities of students. In addition, attention was paid to the age characteristics of the communication process. Thus, in the current study, we proceeded from the fact that in adolescence, that is, the period of study in higher education, based on the communication efficiency of acquiring merit. In particular, communication serves a structural component of professional competence and stimulants building your own creativity in the learning process. Method of forming experiment was based on the identified criteria in konstatuvalnomu experiment, which has been shown in the analysis of the results konstatuvalnoho experiment turned out differently formed. Hence, the purpose of forming stage is the development of students' qualities such as "theoretical knowledge of communication", "communication skills", "reflection characteristics communicating", "communication surdopedagogichna equipment", "emotional support in communication". These figures were starting position to develop methods of forming experiment, which was aimed at implementing a special impact on students surdopedagogiv to develop in them an efficient, optimal "surdopedagogichnoyi spilkuvalnoyi activity."

Keywords: pedagogical communication, theoretical knowledge about communication, communication skills, emotional support communication, technology surdopedagogichna communication, urdopedagogichna spilkuvalna activities.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2014

Статтю прийнято до друку 31.03.2014

Рецензент: д.психолог.н., проф. Фомічова Л.І.